

CHEMISCH WEEKBLAD

ORGAAN VAN DE NEDERLANDSCHE CHEMISCHE VEREENIGING EN VAN
DE VEREENIGING VAN DE NEDERLANDSCHE CHEMISCHE INDUSTRIE

Redactie-Commissie: Dr. C. A. Lobry de Bruyn, voorzitter, Dr. T. van der Linden, secretaris, Dr. C. Groeneveld,
Dr. Ir. J. A. M. van Liempt, M. D. Rozenbroek en Prof. Dr. J. P. Wibaut.

Verantwoordelijk Redacteur: Dr. T. VAN DER LINDEN, 's-Gravenhage, tel. 721636.
Redactie-bureau: 's-Gravenhage, Willem Witsenplein 6, telefoon 774520.

N.V. D. B. CENTEN's Uitgevers-Maatschappij, Amsterdam-C., O.Z. Voorburgwal 115, telefoon 48695,
postrekening 39514.

INHOUD: Mededeelingen van het Secretariaat. — Commissie voor Tewerkstelling en Crisisfonds. — Zomervergadering te Utrecht. — Organische Chemische Sectie. — Conferentie voor Voedingsmiddelscheikunde. — Oproep voor het Analyst-examen 2de gedeelte, Diploma's A en B. — Dr. W. Meijer, Vergadering van de sectie voor analytische- en microchemie op Vrijdag 22 December 1939 te Amsterdam. — Ir. J. G. de Voogd, Indeling van maatcilinders, thermometers, enz. — Personalialia. — Prijsvraag der Technische Hoogeschool te Delft. — Nederlandsche bibliographie. — Gevraagde betrekkingen. — Vraag en Aanbod. — Economische Berichten.

MEDEDEELINGEN VAN HET SECRETARIAAT DER
NEDERLANDSCHE CHEMISCHE VEREENIGING
(Willem Witsenplein 6, 's-Gravenhage, telefoon 774520,
postrekening 7680).

Dr. J. Postma, wiens overlijden in het vorige Weekblad werd gemeld, is op 10 Mei j.l. te Heumen (bij Nijmegen) in den dienst van het vaderland gevallen.

In den dienst van het vaderland is in den ouderdom van 32 jaar gevallen Dr. Ir. P. J. Denekamp, scheik. der N.V. Organon, lid der Ned. Chem. Vereeniging.

Aan de in den dienst van het vaderland bekomen verwondingen is overleden Ir. B. van Steenberghe, adj.-secretaris van de Vereeniging van de Nederlandsche Chemische Industrie.

In den dienst van het vaderland is in den ouderdom van 30 jaar gevallen Ir. Jan Over, scheikundige bij de B.P.M.

In den dienst van het vaderland is op 14 Mei j.l. aan de Grebbelinie gevallen de heer H. Kooy, chemisch student aan de Universiteit te Leiden.

Op 63-jarigen leeftijd is te 's-Gravenhage overleden Dr. I. Vos, lid der Ned. Chem. Vereeniging.

Te Amsterdam is overleden drs. D. W. van Emden, assistent van het lab. v. analytische chemie der Gemeente-universiteit, lid der Ned. Chem. Vereeniging.

Nieuwe leden.

Het in het Chemisch Weekblad van 6 April 1940 onder 87 genoemde candidaat-lid is thans aangenomen als gewoon lid.

VERANDERINGEN EN AANVULLINGEN VAN DE LEDENLIJST 1940.

Blz. 24: Aken (Ir. P. H. A. van), Amersfoort, Madoerastraat 33.
„ „ Alewijn (Jhr. W. F.), Voorburg, Laan van Oostenburg 14, p. a. J. Th. Bosch.

- Blz. 33: Burck (Mevr. dra. D. J. Couvée-), den Haag, Sweelinckstraat 76.
„ 37: Denekamp (Mevr. Ir. F. H. van der Valk-), Zeist, Slotlaan 29bis.
„ 38: Dhont (C. M.), Uitgeest, p. a. Holl. Melksuikerfabriek.
„ 40: Dijkman, (Ir. J. C. W.), Delft, Delfgauwsche weg 96.
„ „ Dijkstra (E.), chem. cand., Groningen, C. H. Peterstraat 55A.
„ 41: Ehrenburg (J. P.), techn. stud., Hengelo (O.), Enschedeschestraat 101.
„ 42: Favejee (Dr. J. Ch. L.), (tijd.) Bennekom, Dennenlaan 2, ass. Landbouwhoogeschool te Wageningen.
„ 46: Groll (Dr. J. Temminck), Amsterdam-O., Robert Kochplantsoen 27.
„ 49: Hermann (Dr. F. J.), Zwolle, Prins Hendrikstraat 3.
„ 55: Jong (P. de), chem. cand., Voorburg, Rembrandtlaan 96.
„ 56: Kedde (D. L.), apotheker, Scheveningen, Gentschestraat 111.
„ 57: Klinkenberg (Dr. Ir. A.), Scheveningen, Doornikschestraat 9.
„ 58: Klijnstra (Ir. G. D. A.), Dordrecht, Brouwersdijk 259.
„ 60: Krom (drs. C. J.), Utrecht, Fred. Hendrikstraat 16.
„ 62: Leer (drs. J. van), Arnhem, Ruysdaelstraat 5.
„ 64: Lotichius (Ir. J.), Nuenen-station, huize „Frisia”.
„ 70: Nix (Ir. M. J.), den Haag, Statenlaan 93.
„ 76: Ris (Mej. Dr. C.), Schiedam, Stadhouderslaan 82.
„ 82: Slijper (Mej. dra. M. H. G.), Enschedé, Lasondersingel 154.
„ 86: Tellegen (Dr. Ir. F. Ph. A.), Utrecht, Ramstraat 9, (tijd.).
„ 87: Tjoa (Sie Yong), pharm. drs., Leiden, Witte Rozenstraat 52A.
„ 90: Vet (drs. A. P. van der), Amsterdam-Z., Westerscheldeplein 113, scheik. lab. B.P.M.
„ 91: Vliet (drs. J. van der), Bussum, Regentesselaan 20.
„ „ Vogelesang (Dr. C.), Amsterdam-C., Wouwermanstraat 29 bv.
„ 93: Waszink (Ir. P. M.), Beverwijk, Westerhoutweg 2.
„ 96: Wolf (Ir. I. G.), Dordrecht, Hallincklaan 32.

De Secretaris is iederen Maandagmiddag van 1.30 tot 3 uur aan bovenstaand adres te spreken. Het Bureau is in den regel geopend iederen werkdag van 9—12 en van 2 tot 4.30, des Zaterdags van 9—12 uur.

Dr. T. VAN DER LINDEN.
den Haag, telefoon 721636 (na 6 u. n.m.).

Commissie voor Tewerkstelling en Crisisfonds.

In het belang der door de tijdsomstandigheden werkloos geworden leden wordt er hier de aandacht op gevestigd, dat het spreekuur van den Secretaris der Commissie is: iederen Maandag en Donderdag van 1.30 uur tot 3 uur.

Voorts is de Secretaris dagelijks op het Bureau der Vereeniging te spreken, mits men zijn komst tijdig aankondigt en men geen bericht van verhindering ontvangt.

Het adres is: Willem Witsenplein 6, 's-Gravenhage, telefoon 774520.

Zomervergadering te Utrecht.

Indien de omstandigheden het zullen toelaten, zal de 86e Algemeene Vergadering der Ned. Chem. Vereeniging, de z.g. Zomervergadering, die oorspronkelijk was vastgesteld op 24, 25 en 26 Juli te Utrecht, in beperkten vorm als zuivere wetenschappelijke werkvergadering, dus zonder eenige feestelijkheid of excursie, doorgang vinden. De duur zal worden beperkt tot hoogstens twee dagen (25 en 26 Juli). Op den eersten dag zullen de huishoudelijke vergadering en enkele lezingen van meer algemeen aard worden gehouden; op den tweeden dag zullen sectievergaderingen plaats vinden. Het Algemeen Bestuur vertrouwt, dat vele leden deze gelegenheid om het contact met hunne collega's te herstellen op prijs zullen stellen en deze vergaderingen zullen bijwonen. Het wekt alle leden op er, zoo mogelijk, nu reeds rekening mede te houden op de genoemde dagen te Utrecht aanwezig te zijn.

Namens het Algemeen Bestuur
De Secretaris:
Dr. T. van der Linden.

Organische Chemische Sectie.

Vergadering op 26 Juli te Utrecht.

Allen, die een voordracht willen houden op deze sectievergadering, wordt verzocht dit zoo spoedig mogelijk op te geven aan de secretaresse Mevr. Dr. A. J. P. Wibaut—van Gastel, Minervaplein 10V, Amsterdam.

XIXe Conferentie over Voedingsmiddelscheikunde.

Deze conferentie, die op 26 Juni te Arnhem zou worden gehouden (zie Chem. Weekblad 37, 245 (1940)) is voor onbepaalde tijd uitgesteld.

Oproep voor het Analyst-examen

2e gedeelte Diploma A (Augustus-September 1940).

Aanmeldingen voor het analyst-examen 2e gedeelte diploma A worden zoo *spoedig mogelijk*, doch uiterlijk 29 Juni a.s., verwacht door den Secretaris der Centrale Commissie, Willem Witsenplein 6, 's Gravenhage.

De aangiften moeten vergezeld gaan van:

- 1e. het getuigschrift van met goed gevolg afgelegd analyst-examen eerste gedeelte, diploma A en B;
- 2e. een opgave van de rubriek(en), waarin de candidaat geëxamineerd wenschte te worden.

Hierbij dient een lijst gevoegd te worden van de verrichte analyses, voor zoover deze betrekking hebben op de opgegeven rubrieken, gewaarmerkt door de(n)gene(n), die het dagelijksch en onmiddellijk toezicht op den candidaat heeft (hebben) uitgeoefend.

Voor iedere analyse moet zijn aangegeven, of zij een enkele maal, eenige of vele malen zelfstandig door den candidaat is uitgevoerd.

De keuze der rubrieken moet geschieden uit het laatst verschenen examenprogramma¹⁾.

- 3e. een als onder 2e gewaarmerkte opgave omtrent den tijd (ten minste 2 jaar) gedurende welken de candidaat *geregeld* in een voor het doel geschikt laboratorium heeft gewerkt;
- 4e. storting of overschrijving van f 20.— op postrekening 173900 van de Centrale Commissie voor het Analyst-examen van de Nederl. Chem. Vereeniging te 's Gravenhage.

Betaling van het examengeld op andere wijze dan hiervoor aangegeven is niet toegestaan.

- 5e. een opgave of het examen vroeger al eens is afgelegd en zoo ja in welke plaats.

Het examen zal waarschijnlijk gehouden worden in de laatste week van Augustus en de eerste helft van September.

¹⁾ Zie Chem. Weekblad 35, 414 (1938) en 36, 306 (1939). Afdrukjes van dit programma worden toegezonden na storting van f 0.25 op postrekening 173900 van de Centrale Commissie voor het Analyst-examen te 's Gravenhage.

De kandidaten worden nog speciaal herinnerd aan de bepaling in het programma volgens welke bij het examen het onderzoek op identiteit en zuiverheid van één of meer bij de analyses benodigde chemicaliën kan worden opgedragen.

Bij het examen zal speciaal gelet worden op *laboratorium-routine* (werkindeeling, handigheid, orde op tafel, notities enz.).

De Centrale Commissie voor het Analyst-examen wenschte het onderstaande onder de speciale aandacht van de kandidaten voor het Analyst-examen 2e gedeelte diploma A en hun op-leiders te brengen.

Bij genoemd examen (voor analisten in laboratoria voor toegepast chemisch onderzoek en bedrijfslaboratoria) is in de laatste jaren herhaaldelijk gebleken, dat de kandidaten een ontstellend gemis aan theoretische kennis betreffende de door hen voor het examen gekozen analyse-rubrieken vertoonden.

De Commissie heeft daarom besloten, dat in de toekomst gedurende het examen een kort mondeling examen over de theorie der betreffende examenrubrieken kan worden afgenomen.

Een onvoldoend resultaat van dit mondeling examen zal zwaar worden aangerekend en kan afwijzing van den candidaat ten gevolge hebben.

Tenslotte wordt den kandidaten geadviseerd, zich bij het uitrekenen van een analyse goed te realiseren, in hoeveel decimalen de uitkomsten dienen te worden opgegeven. Het gebruik van een logaritmetafel of een rekenliniaal moge in dit verband nog eens worden aanbevolen.

De mogelijkheid bestaat, dat bij uitzondering en slechts in bijzondere gevallen, geheel of gedeeltelijk vrijstelling kan worden verleend van het betalen van examengeld. Slechts indien daartoe door den opleider van den candidaat een *met redenen omkleed verzoek* aan de Centrale Commissie wordt gedaan, kan een verzoek in behandeling worden genomen.

Secretaris Centrale Commissie
voor het Analyst-Examen,

's Gravenhage, Willem Witsenplein 6, telefoon 774520.

Oproep voor het Analyst-examen 2e gedeelte diploma B, 1940.

Het analyst-examen 2e gedeelte diploma B (analisten in laboratoria van wetenschappelijk chemisch onderzoek) zal in Augustus of September a.s. worden afgenomen.

Aanmelding voor dit examen kan tot uiterlijk 29 Juni a.s. geschieden bij den Secretaris van de Centrale Commissie voor het Analyst-examen, Willem Witsenplein 6, 's Gravenhage.

De aangiften moeten vergezeld gaan van:

- 1e. het getuigschrift van met goed gevolg afgelegd analyst-examen 1e gedeelte, diploma A en B;
- 2e. een lijst van twintig chemische preparaten, welke door den candidaat gemaakt zijn, gewaarmerkt door hem (hen), die het dagelijksch en onmiddellijk toezicht op den candidaat heeft (hebben) uitgeoefend. (Inplaats van een deel dezer preparaten kan een aantal chemische en/of fysische bewerkingen gesteld worden);
- 3e. een opgave van het kwantitatief onderzoek, waarin de candidaat geëxamineerd wenschte te worden (a. anorg. analyse, b. org. analyse of c. fysische metingen);
- 4e. een als onder 2e gewaarmerkte opgave omtrent den tijd (ten minste 2 jaar), gedurende welken de candidaat *geregeld* in een voor het doel geschikt laboratorium heeft gewerkt;
- 5e. storting van f 20.— op postrekening 173900 van de Centrale Commissie voor het Analyst-examen van de Nederl. Chem. Vereeniging te 's Gravenhage. (*Betaling op andere wijze is niet toegestaan.*)
- 6e. een opgave of het examen vroeger al eens is afgelegd en zoo ja in welke plaats.

De kandidaten moeten op het examen meebrengen:

- a. de voorschriften van de onder 2e. genoemde preparaten enz.;
- b. een of meer eigen werkstukken op het gebied van glasblazen.

Zie vervolg op blz. 319.

543(08)

VERGADERING VAN DE SECTIE VOOR
ANALYTISCHE- EN MICROCHEMIE, OP
VRIJDAG 22 DEC. 1939, TE AMSTERDAM.

Aan de orde is de benoeming van een voorzitter wegens periodieke aftreding van Prof. van Nieuwenburg. Bij acclamatie wordt door de vergadering verkozen Mej. Prof. Dr. C. G. van Arkel. Bij monde van Prof. van Os wordt de dank der vergadering betuigd aan den afgetreden voorzitter voor het vele, dat hij voor de sectie heeft verricht.

Vervolgens spreekt Dr. A. Claassen over: „Een nieuwe methode ter bepaling van zirkoon en hafnium en tevens van hafnium naast zirkoon”.

Zooals bekend, zijn hafnium en zirkoon twee elementen, welke alle eigenschappen in zoo hooge mate gemeen hebben, dat een scheiding, en dus ook bepaling, langs analytisch-chemischen weg niet mogelijk is. Slechts met behulp van langdurige fractioneerbewerkingen zijn verbindingen van beide elementen in zuiveren toestand te bereiden. De bepaling van hafnium naast zirkoon (in de natuur komen beide steeds in een verhouding van ongeveer 1 : 100 voor) is mogelijk, zoodra het gelukt van beide twee verschillende verbindingen van nauwkeurig bekende samenstelling te maken. Als een van deze verbindingen kan natuurlijk het oxyd dienen. Ongelukkigerwijs was van hafnium en zirkoon tot dusver maar één analytisch bruikbare verbinding bekend, welke voor een indirecte bepaling in aanmerking kwam, nl. het fosfaat (ZrP_2O_7 , HfP_2O_7). De bepaling als fosfaat levert echter groote moeilijkheden, daar het fosfaatslag slijmerig is en daardoor bij groote hoeveelheden slecht uit te wasschen, terwijl ook de samenstelling niet precies aan de formule voldoet en eenigszins afhangt van de precipitatie-omstandigheden. Bovendien is de gevoeligheid niet groot, daar 100 mg ZrO_2 , 215.2 mg ZrP_2O_7 en 100 mg HfO_2 , 156.4 mg HfP_2O_7 leveren. Elke 10 % HfO_2 in het mengsel geeft dus slechts een verandering in het fosfaatgewicht van ongeveer 2 %, wat overeenkomt met de met deze methode te bereiken nauwkeurigheid. Er werd nu gevonden, dat zirkoon- en hafniumzouten bij verhitting gedurende langeren tijd (eenige uren) op het waterbad met overmaat selenigzuur onoplosbare selenieten van de samenstelling $\text{Zr}(\text{SeO}_3)_2$, resp. $\text{Hf}(\text{SeO}_3)_2$ leveren ¹⁾.

De reactie met selenigzuur was al lang als methode ter bepaling van zirkoon bekend, echter ontstaat eerst een basisch neerslag van varieerende samenstelling, dat alle zirkoon bevat; de bepaling kon dan alleen uitgevoerd worden door dit neerslag te gloeien tot ZrO_2 . De bepaling als $\text{Zr}(\text{SeO}_3)_2$, resp. $\text{Hf}(\text{SeO}_3)_2$ kan gravimetrisch uitgevoerd worden door weging van het bij 120—200° gedroogde neerslag of titrimetrisch door oplossen in verdund zwavelzuur dat iets natriumfluoride bevat, gevolgd door jodometrische bepaling van het gevormde selenigzuur. De gravimetrische methode geeft iets te hooge resultaten door afscheiding van een weinig vrij seleen: de titratie daarentegen geeft bij zirkoon resultaten, welke op

0.1 à 0.2 % met de theoretische waarde kloppen; bij hafnium moet een empirische titer aangenomen worden, daar steeds ruim 1 % te hoog gevonden wordt. De oorzaak hiervan is onbekend. Een voordeel van deze methode is de groote gevoeligheid, daar 100 mg ZrO_2 , 64.92 cm³ 0.1 n thiosulfaat en 100 mg HfO_2 slechts 37.99 cm³ 0.1 n thiosulfaat verbruiken.

Zooals uit proeven bleek, is het hafniumgehalte dan ook op ongeveer 1 % nauwkeurig te bepalen.

Daarna houdt Dr. J. F. Reith een voordracht over „Toepassingen van het dithizon, o.a. bij het onderzoek van homoeopathische geneesmiddelen.” In het kort worden de inwendige complexen besproken, die vele metalen met dithizon vormen, terwijl wordt toegelicht, hoe men door de toevoeging van complexvormers, door p_H -regeling en andere middelen het milieu zoodanig kan instellen, dat het dithizon een specifiek reagens wordt op één metaal of op een kleine groep van metalen.

Vervolgens worden drie toepassingen van het dithizon geschetst:

1. de bepaling van lood, koper en zink in drinkwater;
2. het meten van zeer geringe sporen kwik (in de orde 1 tot 10 γ) in urine, organen, enz., ter vervanging van de moeilijke en tijdroovende microkwikbepaling volgens Stock;
3. de bepaling van kwik, koper, zilver, lood en zink in homoeopathische verdunningen en verwrijvingen.

De volgende spreker is Ir. H. L. Matthijsen over: „De bepaling van de veroudering van smeeroïlen en enkele toepassingen daarvan.”

De veroudering, waarbij zich oxydatie-, condensatie- en destructieve reacties afspelen, is afhankelijk van de soort smeerolie (paraffine- en nafteenbasisolie en gehalte aan aromatische koolwaterstoffen). Verder hebben de temperatuur en ook de katalytische werking van metalen een grooten invloed. Men kan de mate van veroudering bepalen door de smeerolie uit den motor op bepaalde tijdstippen te onderzoeken. Dit is tijdrovend en de resultaten zijn lang niet altijd gemakkelijk te interpreteren. Allereen is naar een snelle laboratoriummethode gezocht. Er zijn er thans 3 verschillende uitgewerkt, zonder dat met zekerheid gezegd kan worden, welke methode nu resultaten geeft, die kloppen met de praktijk.

Door spreker werd toegepast het toestel volgens Ir. A. Mollinger, lector aan de Technische Hoogeschool, afd. Werktuigbouwkunde. In dit toestel worden 100 g smeerolie op 280° C verhit en gedurende 85 minuten door middel van een zaag, die met 2800 omw./min ronddraait, in kleine druppeltjes uit elkaar geslingerd. Door de snelle beweging treedt geen oververhitting op. Door smalle spleten tusschen de zijwanden van het toestel en los op de as meedraaiende ringen kan lucht toetreden teneinde de veroudering te bevorderen.

Na afloop van de proef wordt de smeerolie onderzocht op slib (asphaltenen, onoplosbaar in petroleumaether en oplosbaar in benzol), zuurgetal, viscositeit en Conradson getal, terwijl ook het verdampingsverlies bepaald wordt.

¹⁾ A. Claassen, Z. anal. Chem. 117, 252 (1939).

Door de analyseresultaten op een bepaalde wijze te waardeeren, werden veel aanwijzingen gekregen, die t.o.v. de praktijk in de goede richting wijzen. Zekerheid kon pas verkregen worden na vele motorproeven, die tot nu toe praktisch nog niet gedaan konden worden.

Bij het onderzoek van de gebruikte smeerolie uit de Maybach-motoren der Dieseltreinen bleek het vuil $\pm 3\%$ zeer fijne metaalsplintertjes te bevatten. De smeerolie werd verouderd in genoemd toestel bij 230°C met 0.3% fijn draaisel van alle metalen en metaallegeringen, waarmee de smeerolie in den motor in aanraking komt, om na te gaan of de metaalsplintertjes in het vuil en ook de cylinderwand, zuigerring, enz. de verouderingsproducten katalytisch kunnen doen vermeerderen of verminderen.

Het is gebleken, dat de ijzermetalen de veroudering min of meer bevorderen, terwijl de niet-ijzermetalen en metaallegeringen (silicium, koper, messing en aluminium-mangaan-brons) geen of een negatieve invloed hebben.

Opvallend was de sterke negatieve katalytische invloed van koper, waarvan toch de ongunstige werking op turbine- en transformatorolie in de praktijk bekend is.

Daarom zijn de proeven voortgezet met koper en is met 0.3% fijn draaisel verouderd bij oplopende temperaturen van 100°C tot 230°C en wel met 2 verschillende soorten smeerolie (paraffine- en naphteenbasis olie).

Uit de resultaten dezer proeven is gebleken, dat de katalytische invloed van koper op de veroudering sterk afhangt van de temperatuur, maar ook van de soort smeerolie.

Voor de paraffinebasisolie was de invloed tot 180°C zwak, doch duidelijk positief en boven 180°C sterk negatief. Voor de naphteenbasisolie was de invloed bij alle temperaturen gering.

Uit de genomen proeven blijkt, volgens spreker, duidelijk, dat een laboratoriummethode voor de veroudering goede diensten kan bewijzen om een dieper inzicht te krijgen in het wezen van de smeerolie, waarvan ook de praktijk zijn nut kan hebben.

Men dient echter zeer voorzichtig te zijn met de directe kwaliteitsbeoordeling voor de praktijk. Daarvoor staan praktijk en laboratoriummethode nog te ver van elkaar af en speelt de constructie van den motor een te groote rol.

Tenslotte houdt Dr. Ir. H. A. J. Pieters een voordracht over: „Gasanalyse met den thermischen diaferometer van Prof. Noyons.”

Het beginsel van verschillende methoden voor het bepalen van de hoeveelheid van een zekeren component van een gasmengsel berust op een vergelijking van het mengsel met en zonder dien component. Bij zulk een methode gaat het dus om

a. het volledig en selectief wegnemen van den te bepalen component uit het gasmengsel, zoodat men dit zal kunnen vergelijken met het gas zonder dat bestanddeel,

b. een aanwijzing, welke een functie is van de hoeveelheid van den te bepalen component, en die men voldoende snel en nauwkeurig kan vaststellen.

Op dit beginsel berust b.v. de gasanalyse met den interferometer.

Bij den diaferometer van prof. Noyons meet men verschillen in het warmtegeleidingsvermogen der gassen. Om zulke kleine verschillen te kunnen meten heeft prof. Noyons uit Utrecht een gevoelig toestel geconstrueerd. In het toestel bevinden zich 2 platinadraden omgeven door een gas. De draden worden door middel van een zwakken electrischen stroom verwarmd en verkrijgen daardoor een temperatuur, die bepaald wordt door de stroomsterkte en door het warmtegeleidingsvermogen van het gas, dat den draad omgeeft. Wijzigt men de samenstelling van het gas, dan verandert de temperatuur en daarmee ook de weerstand van den platinadraad. Deze weerstandsverandering, welke zeer gering is, kan gemeten worden met behulp van een brug van Wheatstone en een gevoelige galvanometer.

Het bijzondere kenmerk van het toestel van prof. Noyons is, dat de invloed van straling verwaarloosd kan worden, aangezien de temperatuur van de draden zoo laag is (nl. 40 à 60°C), terwijl de invloed van strooming praktisch is opgeheven, doordat de snelheid, waarmee het gas zich beweegt in een richting loodrecht op den draad, zeer gering en gelijkmatig is (3 cm per minuut).

Schakelschema.

De stroom wordt geleverd door een accu-batterij van ongeveer 10 volt. Met behulp van den regelweerstand RW regelt men den stroom, die door de

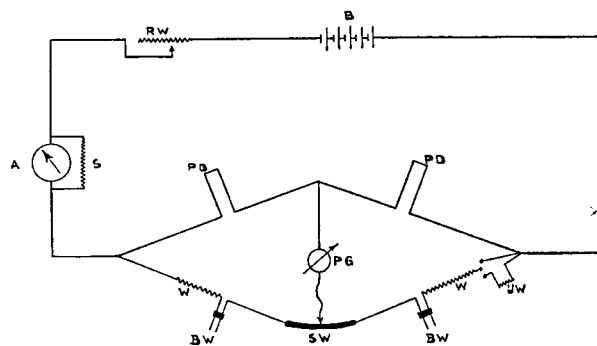

Fig. 1.

draden gaat, op 60 mA (afgelezen op den meter A).

De shunt S is zoo gemaakt, dat er dan door S ook een stroom van 60 mA gaat.

Geeft de galvanometer PG geen uitslag, dan gaat door iederen tak van de brug 60 mA. In den eenen tak bevinden zich de twee platinadraden PD waarlangs het te onderzoeken gas geleid wordt. Het toestel is nu verder zoo ingericht, dat langs den eenen draad het gas geleid kan worden met, langs den tweeden hetzelfde gas zonder den component, waarvan men de concentratie wil bepalen.

In den tweeden tak van de brug bevinden zich de weerstanden W, die elk, praktisch gesproken, denzelfden weerstand hebben als de platinadraden PD, nl. 70 ohm.

De weerstanden BW dienen om er voor te zorgen, dat de nulpuntsinstelling van den galvanometer op den schuifweerstand SW valt. De ijkweerstand YW kan te allen tijde worden ingeschakeld, ter controle van het toestel. Staat de galvanometer op nul en wordt YW ingeschakeld, dan moet de gal-

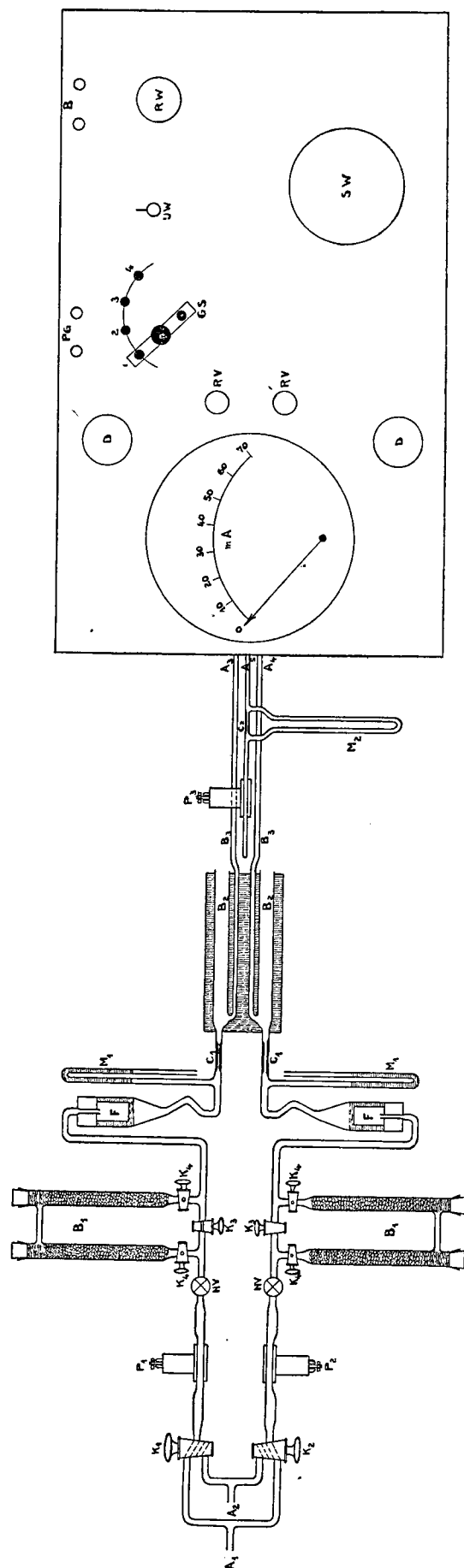

Fig. 2.

vanometer een bepaalden uitslag geven. Is dit het geval, dan kan men tot de eigenlijke meting overgaan.

Beschrijving van het apparaat.

Het eerste gedeelte van het toestel dient om het gas aan te zuigen en af te zuigen, desgewenscht te bevrijden van koolzuur en te verzadigen met waterdamp. Daarna volgt het „electrisch” gedeelte; de letters in de figuur komen overeen met die, welke bij het schakelschema zijn opgegeven.

Via de kraantjes K_1 en K_2 zuigen de pompjes P_1 en P_2 gas aan, hetzij uit de aansluiting A_1 , hetzij uit A_2 . Aan A_1 en A_2 kan men bv. lucht en lucht + het te bepalen gas aansluiten. Door om-draaien der kraantjes K_1 en K_2 kan men er voor zorgen, dat de beide pompjes of dezelfde lucht aanzuigen of de één lucht en de ander het lucht-gasmengsel.

Door de pompjes wordt het „gas” geperst via de kraantjes K_3 naar de filtertjes F , waar het verzadigd wordt met waterdamp. Doet men de kraantjes K_4 open en K_3 dicht, dan wordt door natronkalk in de buisjes B_1 het „gas” bevrijd van CO_2 , waarna het met waterdamp wordt verzadigd. Na passeeren van de capillairen C_1 , waarmee men de hoeveelheid „gas” kan meten, stroomt het gas vrij uit via de buizen B_2 .

De pomp P_3 zuigt een deel van het in deze buizen aangevoerde gas af door het eigenlijke meettoestel.

Hierin bevinden zich twee roodkoperen blokken KB (zie figuur 3), waarin de platinadraden PD (zie fig. 1) gespannen zijn. Nadat zij de draden gepasseerd zijn, verlaten de lucht en het gas het toestel via de regelventielen RV (zie fig. 2) en een buffertankje (om de trilling van het pompje P_3 op te heffen) bij de aansluiting A_5 . Zij gaan door den capillair C_2 en het pompje P_3 en stroomen daar vrij uit.

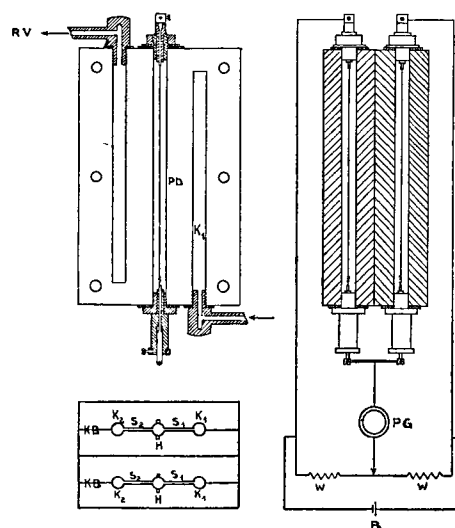

Fig. 3.

De vorm van de roodkoperen blokken KB (zie fig. 3) en de ophanging van de platinadraden is door prof. Noyons zóó gekozen, dat men praktisch gesproken geen invloed heeft van convexiestroomen in het gas of in de lucht.

Het gas komt binnen door het kanaal K_1 en gaat door de spleet S_1 (50μ) naar de holte H waarin

de draad gespannen is. Deze holte heeft een diameter van 5 mm, zoodat de gassnelheid bij deze draad 1/100 is van die in de spleet S. Het gas verdwijnt door de spleet S_2 en door het kanaal K_2 , dat in verbinding staat met het regelventiel RV.

In het toestel zitten twee dergelijke blokken. Door één ervan stroomt het te onderzoeken gas, door het andere het gas (of de lucht), waarin de component, dien men wil bepalen, ontbreekt bv.: lucht + methaan en lucht zonder methaan.

Om een indruk te geven van het meetbereik diene, dat voor het hier beschreven toestel een aflezing op den galvanometerschaal van 0.5 mm overeenkomt met: 0.0003 % waterstof, 0.002 % koolzuur, 0.002 % methaan, 0.02 % kooloxyde, 0.03 % zuurstof.

De gevoeligheid kan desgewenscht nog worden vergroot met de lengte van den platinadraad en de gevoeligheid van den galvanometer. Men kan echter ook hoge concentraties meten.

Een bepaling duurt enkele minuten, terwijl men ongeveer 50 cm³ per bepaling moet doorleiden.

Doordat de aanwijzing verkregen wordt met een spiegelgalvanometer, is het mogelijk fotografisch het verloop van de wisselende samenstelling van een gasmengsel vast te leggen.

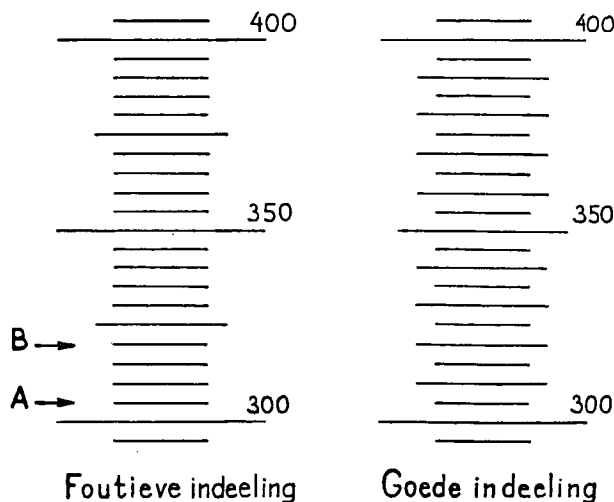
Wegens ziekte van den spreker moet de lezing van Dr. J. D. Jansen: „Eenige opmerkingen over de bepaling van den gebruikstijd van de gasfilterbus in een luchtstroom waarin diphenylchlorarsine is verspreid”, achterwege blijven.

De Secretaris der Sectie,
W. MEYER.

542.3

INDEELING VAN MAATCYLINDERS, THERMOMETERS, ENZ.

Na bestelling van maatcilinders ontvangt men soms cylindres met een indeeling, zooals aangegeven op de linkerhelft van bijgaande figuur. Daar is om de

25 (bij kleinere modellen ook wel om de 2½) cm een groote streep geplaatst. Onze ervaring is, dat deze indeeling herhaaldelijk aanleiding geeft tot vergissingen bij de aflezingen. Dit is ook niet te verwonderen, daar wij aan het 10-tallig stelsel gewend zijn en niet

aan het 25-tallig. Bij den stand, aangegeven door A, leest men soms 310, soms 320 af in plaats van 305; bij B 340 of 380 in plaats van 320 enz.

De bedoeling van dit stukje is allen lezers, in het bijzonder den leiders van laboratoria onder hen, te verzoeken, het hunne bij te dragen om tot afschaffing van deze onzinnige indeeling te geraken, door alle aldus gemerkte maatglazen te weigeren. Een enkele maal treft men ook thermometers aan, die aldus zijn ingedeeld. Deze aanvaarde men evenmin.

J. G. DE VOOGD.

Laboratorium der Gasstichting, 's-Gravenhage.

PERSONALIA, ENZ.

Aan de Universiteit van Amsterdam zijn bevorderd tot apotheker de dames Dr. J. M. A. Obenhuysen—Ten Broeke, P. E. Langereis, I. Westerhof, H. G. C. Brouwer en de heeren H. de Vries, F. J. Beynon, A. Kret en D. A. Wittop Koning.

Geslaagd voor het doctoralexamen wis- en natuurkunde, hoofdvak pharmacie, de dames S. Beyerman, L. H. M. de Braconier, E. R. B. M. Cliteur, M. S. Cornelissen, A. H. W. van Amstel—Ekels, A. Hertzdaal, M. G. Lammers, N. J. Poulie, E. S. Verhaegh, C. G. v. d. Vorm en de heeren E. Boom, A. L. Bos, E. H. Cohen, P. Graf, N. J. A. Groen, Dr. J. A. Filedt Kok, A. Munnikes, P. M. Playler, W. C. F. M. Römkens, F. B. Sanders, T. van Vuuren en W. F. v. d. Weerd.

* * *

De Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht heeft de stichting „Fonds ter bevordering van het natuurwetenschappelijk hooger onderwijs in Nederland”, gevestigd te 's-Gravenhage, overeenkomstig artikel 170 der Hoogeronderwijswet aangewezen als bevoegd om bij de faculteit der wis- en natuurkunde aan de Rijksuniversiteit te Utrecht een bijzonder leerstoel te vestigen, opdat door den daarvoor te benoemen hoogleraar onderwijs zal worden gegeven in de theoretische en toegepaste electrochemie.

Prijsvraag der Technische Hoogeschool te Delft.

Uitgeschreven door de afd. der Scheikundige Technologie.

De afdeling der Scheikundige Technologie van de Technische Hoogeschool heeft de volgende prijsvraag uitgeschreven:

Gevraagd wordt een critisch overzicht van de direct en indirect uit de literatuur af te leiden gegevens betreffende de zuurstofdrukkingen van vaste oxyden, die door dissociatie een tweede vaste phase leveren.

De beantwoording staat voor alle belangstellenden open. De antwoorden moeten met een andere hand dan die van den inzender (of inzenders) of met een schrijfmachine zijn geschreven in de Nederlandsche, Fransche, Duitsche of Engelsche taal en vóór 15 November 1940 zijn ingekomen bij den voorzitter der afdeling, Prof. Dr. Ir. C. J. van Nieuwenburg, Delft, met opgave van een correspondentie-adres van den inzender. Zij moeten geteekend zijn met een spreuk of een ander kenteeken en vergezeld zijn van een verzegeld, dezelfde spreuk of hetzelfde kenteeken dragend briefomslag, dat een opgave van den naam en het adres van de(n) schrijver(s) bevat.

Op 8 Januari 1941 wordt het oordeel over de ingekomen antwoorden bekend gemaakt.

NEDERLANDSCHE BIBLIOGRAPHIE.

W. P. Jorissen en Mej. A. C. B. Dekking, Geïnduceerde oxydatie bij de autoxydatie van xanthine. *Natuurwetenschappelijk Tijdschr.* 21, 196 (1940).

L. van Itallie, De groei der toxicologie. *Ibid.* 21, 218 (1940).

J. A. A. Ketelaar, Ordening in mengkristallen. *Ibid.* 21, 249 (1940).

J. M. Stevels, De berekening van de kookpunten van eenvoudige verbindingen. *Ibid.* 21, 256 (1940).

D. J. W. Kreulen, Over physische constanten van steenkool-bitumen, speciaal in samenhang met de inkolingsgraad en de wijze van ontstaan der steenkool. *Ibid.* 21, 279 (1940).

P. Terpstra, Houten bollen voor structuur-modellen. *Ibid.* 21, 284 (1940).

- W. F. de Jong en J. Bouman, Over het reciproke tralie van kristallen. *Ibid.* 21, 291 (1940).
- G. C. Hirsch, Over het aandeel van het vitamine C in de opbouw van producten in cellen. *Ibid.* 21, 363 (1940).
- H. P. Wolvekamp en W. Kruyt, Haemocyanine en koolzuurbinding door bloed. *Ibid.* 21, 374 (1940).
- J. Voogd, Objectieve fotometrie. *Philips Tech. Tijdschrift* 9, 272 (1939).
- J. Boeke en H. van Suchtelen, Snelle chemische analyse met de kwikdruppel-electrode en een oscillograaf of meetbrug als indicator. *Ibid.* 8, 249 (1939).
- F. A. Heyn, de wisselwerking tusschen neutronen en materie (I). *Ned. Tijdschr. Natuurkunde* 6, 25—50 (1939).
- W. G. Burgers, Metallografisch onderzoek met de electronen-microscop. *Polytechn. Weekblad* 33, 17, 38 (1939).
- W. E. Bouman, Mannelijke en vrouwelijke geslachtshormonen. *Pharm. Tijdschr. Nederland—Indië* 16, 313 (1939).
- Ir. D. J. van Wijk Jr., Toepassing van rubber in het waterleidingbedrijf. *Rubber* 2, 8 (1939).
- Ir. E. Schotte, Corrosiebestrijding. „De Bron”, Orgaan voor het Personeel der Verbonden Petroleum Maatschappijen. Januari (1940).
- Dr. Ir. H. J. Frankena, Over stikstofbemesting op grasland. V. Verslag van vier behandelingsproefvelden. Verslag. landb. Onderzoek. Rijkslandbouwproefsta. Gron. No. 45 (11) A, 299 (1939).
- Dr. Ir. H. J. Frankena en Dr. M. P. Both, Over stikstofbemesting op grasland. VI. Verslag over zeven proefvelden omtrent tijd van aanwending van stikstofmest in het voorjaar. Verslag. landb. Onderzoek. Rijkslandbouwproefsta. Gron. No. 45 (12) A, 335 (1939).
- Dr. Ir. H. J. Frankena en Dr. M. P. Both, Enkele opmerkingen over proefveld-techniek. Verslag. landb. Onderzoek. Rijkslandbouwproefsta. Gron. No. 45 (16) A, 427 (1939).

Oproep voor het Analyst-examen 2e gedeelte diploma B, 1940.

Vervolg van blz. 314.

Voor verdere bijzonderheden wordt verwezen naar het examen-programma¹⁾.

In het bijzonder wordt hierbij nog de aandacht gevestigd op hetgeen in het jaar 1937 aan de eischen is toegevoegd, nml.:

De kandidaten moeten van de hoofdzaken der chemie een enigszins uitgebreidere kennis bezitten dan geëischt wordt voor het analyst-examen 1e gedeelte diploma A en B. Bij het mondeling examen in dit vak zal rekening gehouden worden met de richting, waarin de candidaat is opgeleid.

De mogelijkheid bestaat, dat bij uitzondering en slechts in bijzondere gevallen, geheel of gedeeltelijk vrijstelling kan worden verleend van het betalen van examengeld. Slechts indien daartoe door den opleider van den candidaat een met redenen omkleed verzoek aan de Centrale Commissie wordt gedaan, kan een verzoek in behandeling worden genomen.

Secretaris Centrale Commissie
voor het Analyst-Examen,

's Gravenhage, Willem Witsenplein 6, telefoon 774520.

Gevraagde betrekkingen²⁾.

No. 319. Chem. drs., organicus-bacterioloog, met lab.- en bedrijfservaring op het gebied van ontsmettingsmiddelen, insecticiden, teerproducten, zuivel, zoekt werkkring.

No. 477. Dr. in de scheik., anorg. en electro-chemicus, 35 jaar, ook mathem. en phys. goed onderlegd, 2½ jaar practijk Ver. St. (petroleum), research-werker (kunstzijde, gloeilampen, fotografie), alg. bedrijfserv., op de hoogte van octrooizaken, vlot correspondent moderne talen, zoekt verandering van betrekking (binnen of buitenland).

¹⁾ Zie Chem. Weekblad 35, 414 (1938). Afdrukjes van dit programma worden toegezonden na storting van f 0.25 op postrekening 173900 van de Centrale Commissie voor het Analyst-examen te 's Gravenhage.

²⁾ Plaatsing gratis voor leden.

Brieven te richten tot de Chem. Arbeidsbeurs, 's-Gravenhage, Willem Witsenplein 6 (met ingesloten porto voor doorzending).

Men wordt verzocht dadelijk bericht te zenden, indien de plaatsing niet meer noodig is.

No. 519. Dr. in de scheik., bacterioloog, 6 jaar research-ervaring in zuivelbacteriologie en -chemie, zoekt verandering van werkkring.

No. 522. Scheik. ing., met 10-jarige bedrijfs- en laboratorium-ervaring (anal. chemie, verf en email, insecticiden, emulsies en suspensies) zoekt verbetering van betrekking. Goede talenkennis, bereisd.

No. 602. Scheik. Ir., diploma Delft 1939, assistent aan de T. H., met aanleg voor organisatorische werkzaamheden, zoekt verandering van betrekking.

No. 603. Chem. drs., 26 jaar, richting fysische chemie, met belangstelling voor organische en fysiologische problemen zoekt betrekking.

VRAAG EN AANBOD.

Plaatsing geschiedt alleen voor leden der
Nederl. Chem. Vereeniging.

Correspondentie wordt over deze rubriek niet gevoerd: de Redactie zendt alleen brieven door, waarvoor men porto insluite.

Ter overneming aangeboden:

- O. Lange, Chem.-techn. Vorschriften I (Metalle u. Minerale), 1923, 1011 pp.; II (Fasern, Massen u. Schichten), 1923, 806 pp.; III (Harze, Oele, Fette), 1923, 796 pp.; IV (Düngemittel, Futtermittel, Lebensmittel, Sprengstoffe), 1924, 750 pp.
- Tables ann. de constantes et donn. num. de chimie, de phys., de biol. et de techn., vol. 1 (1910), 2 (1911), 3 (1912), 4 (1913—1916), 5, (1917—1922), 6 (1923—1924), 7 (1925—1926), 2me partie 8 (1927—1928). Table des matières des volumes 6—10 (1937). M. Magat, Données num. sur l'effet Raman (1931—1934). I. Joliot-Curie, B. Grinberg, R. J. Walen, Données num. sur la radioactivité, phys. nucléaire, transmutations, neutrons, positions (1931—1936). E. Darmais, Donn. num. sur le pouvoir rotatoire (1931—1934). Tables ann. d. const. et donn. num. 1937, 10 nummers.
- A. Stähler (E. Tiede & F. Richter), Handb. d. Arbeitsmethoden i. d. anorg. Chem. I (1913), 786 pp., II, 1 (1919), 654 pp., II, 2 (1925), 994 pp., III, 1 (1913), 692 pp., III, 2 (1914), 863 pp., IV, (1926), 572 pp.
- A. Rüdigsle, Nachweis, Bestimm. u. Trenn. d. Elemente, I (1913), 543 pp., II (1913), 623 pp., III (1914), 762 pp., IV (1916), 761 pp., V (1918), 1343 pp., VI (1923), 1852 pp., VII (1929), 813 pp.
- U. R. Evans, Metals and metallic compounds, 4 vols. (468, 396, 270, 350 pp.), 1923.
- Handel. Nederl. natuur- en geneesk. congres 1 (1887)—27 (1939).
- J. H. van 't Hoff, Untersuch. ü. d. Bildungsverhältnisse d. ozean. Salzablagerungen, 1912, 374 pp.
- Maandblad v. Natuurwetensch. 1 (1870—'71)—22 (1898).
- J. P. Kuenen, Die Zustandsgleichung, 1907, 241 pp.
- H. Kamerlingh Onnes u. W. H. Keesom, Die Zustandsgleichung, 1912, 330 pp.
- J. D. van der Waals, Die Continuität d. gasf. u. flüss. Zustandes, 1881.
- J. D. van der Waals, Die Zustandsgleichung, Nobelrede, 1911, 24 pp.
- J. J. van Laar, Die Thermodynamik einheitlicher Stoffe und binärer Gemische, mit Anw. a. versch. phys.-chem. Probleme, 1936, 379 pp.
- J. J. van Laar, J. D. van der Waals, 1900.
- J. J. van Laar, Die Zustandsgleichung von Gasen u. Flüssigkeiten, 1924, 368 pp.
- M. Planck, Vorlesungen ü. d. Theorie der Wärmestrahlung, 1913, 206 pp.
- G. Tammann, Aggregatzustände, 2. Aufl., 1923, 292 pp.
- G. Tammann, Kristallisieren u. Schmelzen, 1903, 348 pp.
- J. E. Verschaffelt, Thermostatica, 1933, 472 pp.
- Zeeman-nummer van Physica (31 Oct. 1921).
- Verhandelingen van Dr. P. Zeeman over magneto-optische verschijnselen, 1921, 341 pp.
- E. Thorpe, A dictionary of applied chemistry, vol. 1 (1921), 752 pp., vol. 7 (1927), 765 pp., Supplement (J. F. Thorpe & M. A. Whiteley), 1 (1934), 680 pp., 2 (1935), 727 pp., 9 delen geb.
- H. E. Roscoe and C. Schlorlemmer, A treatise on chemistry, vol. 1 (1920), 698 pp., vol. 2 (the metals, 1913), 1470 pp.
- A. J. Hale, Modern chemistry, pure and applied (mineral, metallurg., org., pharm. and industr.), vol. 1 (1921), 272 pp., vol. 6, 280 pp., 6 delen geb.
- M. K. Hoffmann, Lexikon d. anorg. Verbindungen, 1 (1910—1919), 1643 pp., 2 (1912—1914), 1291 pp., 3 (1919), 164 pp.

- H. Abraham et P. Sacerdote, Recueil de constants physiques, 1913, 753 pp. (kwarto).
 O. Lueger, Lexikon d. gesamten Technik, 2 Aufl., 8 deelen, geb. (elk 800—1000 pp.), 2 Erg. Bde (1920).

* * *

Voor een der particuliere laboratoria te Rotterdam, dat op 14 Mei volkomen verwoest is en waarvoor, ten einde de werkzaamheden zoo spoedig mogelijk weer te kunnen opvatten, instrumentarium en boekerij geheel opnieuw moeten worden aangeschaft, doen wij een dringend beroep op onze leden, verzoekende na te gaan, wie tegen billijken prijs het hieronder volgende kan en wil afstaan.

Laboratoriuminventaris in het algemeen; voorts speciaal:

Chemische balansen.
 Ruwe balansen.
 Eenvoudig microscoop.
 Pensky-Martens vlampuntsbepalingsapparaat.
 Viscosimeter (Engler).
 Moffeloven voor aschbepalingen.
 Droogstoven.
 Polarimeter.
 Refractometer.
 Vetextractieapparaten.
 Kjeldahl apparaat.

Wat boeken betreft (ook oudere drukken):

Handboeken op analytisch gebied in het algemeen.
 Van Os, Warenkennis.
 Van Leent, Analyse en warenkennis van de voornaamste vette lichamen.
 Pharmacopee Ve Ed.
 Lunge-Berl, Chemisch-Technische Untersuchungsmethoden.
 D. Holde, Untersuchung der Mineralöle und Fette.
 J. König, Chemie der menschlichen Nahrungs- und Genussmittel.
 Aanbiedingen worden ten spoedigste ingewacht aan het Redactie-bureau, Willem Witsenplein 6, den Haag.

De opgaaf van het aangeboden en gevraagde wordt tweemaal geplaatst. Wenscht men daarna nog plaatsing, dan is daarvoor een nieuwe opgaaf noodig. Men wordt dringend verzocht, dadelijk kennis te geven, indien plaatsing niet meer noodig is.

Economische Berichten.

Nadere inlichtingen verstrekt het Bureau der Vereeniging van de Nederlandsche Chemische Industrie, Laan Copes van Cattenburch 16, Den Haag¹⁾.

Binnenland.*

Dispensatie afleveringsverbod verbandmiddelen. Van 27 Mei tot en met 30 Juni 1940 wordt dispensatie verleend van het verbod tot het verkoopen en afleveren van verbandmiddelen, bedoeld in artikel 6, lid 1, der Verbandmiddelenbeschikking 1939 No. 1, aan ondernemingen in den zin van deze beschikking en voor hoeveelheden, overeenkomende met $\frac{1}{5}$ gedeelte van de in het eerste halfjaar van 1939 verkochte of afgeleverde hoeveelheid verbandmiddelen van die soort.

Afleveringsverbod voor teer en teerproducten. Het Departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart maakt bekend, dat het zonder toestemming van den directeur van de sectie koolteer van het rijksbureau voor chemische producten is verboden, teer van alle soorten, alsmede geheel of gedeeltelijk uit of met teer bereide producten en residu's daarvan, af te leveren — behoudens op verlangen van het Duitsche militaire gezag — met uitzondering van motorbenzol, welk product valt onder de regelingen voor aardolieproducten.

Dit afleveringsverbod geldt niet voor zoover betreft afleveringen van koolteer door gasfabrieken en de centrale ammoniak-fabriek te Weesperkarspel aan de teerverwerkende bedrijven. Aflevering van koolteer door genoemde fabrieken aan handelaren is tot nader order verboden.

Het afleveringsverbod geldt ook niet voor: mastiek, asfalt-papier, daklak, naphtaline, vruchtboomcarbolineum, creoline en cresolproducten waaronder lysol.

Rijksbureau voor huiden en leder. Het Departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart maakt bekend, dat aflevering en verkoop van looistoffen, looimaterialen, bereide en onbereide huiden en verder alle leer, schoenen, drijfriemen, leder-waren anders dan voor den detailhandel, uitsluitend geoorloofd is, indien schriftelijk vergunning is verleend door den directeur

¹⁾ De met * gemerkte berichten zijn ontleend aan den Berichtendienst van de Directie van Handel en Nijverheid.

van het rijksbureau voor huiden en leder. Vergunningen kunnen worden aangevraagd bij den directeur van genoemd bureau.

Tevens wordt bekend gemaakt, dat de directeur van het rijksbureau voor huiden en leder bevoegd is verleende verwerkings-vergunningen in te trekken en nieuwe verwerkingsvergunningen af te geven.

Toewijzing van aceton. Het Departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart deelt den belanghebbenden bij de distributie van aceton mede, dat de door het rijksbureau voor chemische producten voor de periode van 1 April j.l. tot 31 Mei a.s. uitgereikte toewijzingsbiljetten voor afneming van aceton, waarvan de geldigheid door de algemeene intrekking van alle verleende vergunningen van 10 Mei j.l. was vervallen, wederom van kracht worden. Deze toewijzingen zullen thans echter na 31 Mei geldig blijven tot nader order, terwijl voorloopig geen nieuwe vergunningen tot aankoop of verbruik van aceton, behoudens in zeer bijzondere gevallen, zullen worden uitgereikt.

Tegelijkertijd wordt, in verband met de mogelijkheid, dat bestaande voorraden geheel of gedeeltelijk verloren zijn gegaan, een nieuwe inventarisatie gehouden. Ingeschreven, die de daarop betrekking hebbende circulaire, om eenigerlei redenen, niet mochten hebben ontvangen, wordt verzocht aan het rijksbureau voor chemische producten, Bezuidenhoutscheweg 64, te 's-Gravenhage, alsnog een exemplaar daarvan aan te vragen.

Rijksbureau voor ijzer en staal en voor non-ferro metalen. Het departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart maakt bekend, dat het rijksbureau voor metalen gesplitst is in een rijksbureau voor ijzer en staal, gevestigd Hooge Nieuwstraat 14 te 's-Gravenhage, en een rijksbureau voor non-ferro metalen, gevestigd Prinsessegracht 21, eveneens te 's-Gravenhage.

Tot directeur van het rijksbureau voor ijzer en staal is benoemd de heer M. Swanevelt. Daarnaast is ingesteld een commissie ad hoc, bestaande uit de heeren Ir. M. H. Damme, D. C. Endert Jr. en Ir. G. A. Kessler, die het departement en het rijksbureau voor ijzer en staal adviseeren over belangrijke aangelegenheden, de ijzer- en staalindustrie betreffende.

Als tijdelijk hoofd van het rijksbureau voor non-ferro metalen zal optreden de heer Ir. A. Groothoff, terwijl voorshands als plaatsvervangend hoofd de heer H. G. J. Reynvaan is aangewezen. Directeur is de heer E. de Jong.

Voor metalen, ressorteerende onder beide bovenbedoelde rijksbureaux, wordt tot nadere aankondiging dispensatie verleend van de bestaande verboden tot het koopen, verkoopen, te koop aanbieden, afleveren, gebruiken, verbruiken, bewerken en verwerken van deze goederen.

Voorloopig zijn de bovenbedoelde handelingen dus zonder vergunning toegestaan, doch uitsluitend tot beperkte hoeveelheden ten behoeve van geregelde afnemers, die de desbetreffende goederen voor de instandhouding van hun bedrijf dringend noodig hebben.

Nader zal worden bekend gemaakt, welke controle-maatregelen zullen worden getroffen, teneinde ongemotiveerd gebruik te achterhalen. Het afsluiten van transacties met personen, die tot nu toe in de desbetreffende branches niet hun normaal bedrijf uitoefenen, is ten strengste verboden.

Aflevering van harsen en terpentijn. Het Departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart maakt bekend, dat het, met ingang van 29 Mei 1940, zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van het bestuur van het rijksbureau voor chemische producten, Bezuidenhoutscheweg 64, te 's-Gravenhage, verboden is af te leveren:

1. Terpentijn (terpentijnolie); 2. White spirit (aardolieproduct, o.a. bekend als terpentina, kunstterpentijn); 3. Gomhars B. t. m. N.; 4. Gomhars Wg. Ww en beter; 5. Houthars, donkere/lichte t.m. N.; 6. Houthars Wg en hooger; 7. Gom damar en elemi; 8. Gom copal en kaurigom; 9. Kunstharsen, voor zoover deze toepassing vinden in de verf- en lakindustrie, zooals phenol-formaldehyd-harsen, glyptaal-harsen en daarmede overeenkomende producten; kunstharsen, welke bestemd zijn voor de fabricage van perspoeders en persproducten vallen voorloopig buiten dit verbod.

Van dit verbod zijn uitgezonderd afleveringen van terpentijn door detaillisten aan schilderspatroons in hoeveelheden van ten hoogste 1 liter per week per volwas-schilder, evenwel met dien verstande, dat in geen geval een grotere hoeveelheid aan een koper mag worden afgeleverd dan overeenkomt met hetgeen hij normaal per week gebruikte. Ten aanzien van deze afleveringen geldt bovendien, dat zij slechts mogen plaats vinden na afteekening door den detaillist van een bon in tweevoud, bevattende de namen van den leverancier en van den koper en de afgeleverde hoeveelheid. Van deze bons moet een exemplaar door koper en een door verkoper worden bewaard.